
Mesijansko Biblijska Studija - 032

KRŠTENJE I KUŠNJE ISUSOVE

Dr. Arnold G. Fruchtenbaum

PREVOD NA SRPSKI JEZIK

KRŠTENJE I KUŠNJE ISUSOVE

MBS 032

Dr. Arnold G. Fruchtenbaum

Njega, naime, koji ne upozna greha, za nas grehom učini da mi budemo pravednost Božija u njemu

(II Korinćanima 5:21)

U ovoj studiji podučavaćemo o rođenju i o ranom životu Ješue (Isusa) u kontekstu jevrejske pozadine i običaja u prvom veku. Ova studija govoriće o Ješuinom krštenju vodom i o Njegovim kušnjama. Njegovo krštenje vodom i kušnje koje su potom usledile pripremile su ga za Njegovu javnu službu.

I. KRŠTENJE ISUSOVO

Krštenje Isusovo bio je poslednji čin u Njegovom privatnom životu i ujedno prvi čin Njegovog javnog delovanja. Upravo prilikom ovog događaja je Njegovo buduće javno delovanje primilo službenu potvrdu pomazanjem Duha Svetoga, iako On nije odmah otpočeo s „javnim“ delovanjem, već se to desilo nešto malo kasnije. Pa, iako Njegova javna služba nije započela tog trenutka, Njegov javni život svakako jeste.

Šest meseci pre nego će Ješua biti javno identifikovan od strane Jovana Krstitelja kao Mesija Izraela pri Isusovom krštenju, Jovan je započeo službu propovedanja i objavio je da se dolazak Mesije jako, jako približio. Ljudi su trebali da se pripreme za prihvatanje Mesije. Pripremiti se za primanje Mesije značilo je učiniti tri stvari: prvo, pokajati se i vratiti se Bogu; drugo, verovati u poruku da Kralj i Kraljevstvo samo što nisu došli; treće, javno potvrditi i deklamovati svoje lično obraćenje i veru u propoved o Kraljevstvu, tako što će se svaki onaj koji veruje krstiti Jovanovim krštenjem.

A. Svrha Krštenja

Jovanovo krštenje vodom i krštenje vodom u Crkvi nisu ista stvar. Temeljna ideja iza krštenja je „identifikovanje.“ Kada se osoba krsti, taj identifikuje, poistovećuje sebe sa osobom, i/ili porukom, i/ili grupom. Zapravo, krštenje je bila jevrejska praksa davno pre nego je postalo crkvena praksa. Među više stvari koje bi jedan paganin morao da uradi kada se obrati na Judaizam bilo je i krštenje vodom. Kada se paganin krsti u Judaizmu, on se poistovećuje, identifikuje se sa jevrejskim narodom i sa Judaizmom kao religijom.

U crkvenom krštenju, onaj koji se krsti identifikuje se sa smrću, pokopom i uskrsnućem Hristovim prema Rimljanima 6. U slučaju Jovanovog krštenja, gde se

radi o krštenju pokajanja, oni koji su se krstili poistovetili su sebe sa porukom Jovanovom i pripremili su se da prihvate Mesiju. Oni koje je Jovan krstio identifikovali su sebe sa porukom pripreme za Kraljevstvo. Stoga, krštenje Jovanovo nije isto što i crkveno krštenje.

To je razlog zašto su se oni koji su bili kršteni Jovanovim krštenjem morali ponovo krstiti crkvenim krštenjem. Jedan od primera za ovo nalazimo u Delima 19:1-7. Ti Jovanovi učenici primili su njegovu poruku i predali su sebe kroz Jovanovo krštenje na prihvatanje Mesije jednom kada se bude znalo ko je On. Na nesreću, ti ljudi su napustili Izrael pre nego je Ješua identifikovao Sebe kao Mesiju Izraela. Kada su se ti ljudi sreli sa Pavlom u Efezu on im je rekao ko je Mesija. U skladu i pridržavajući se svog predanja prilikom krštenja Jovanovog, oni su sada primili Isusa kao svog Mesiju, pa ih je zato Pavle krstio vodom verničkim krštenjem, jer krštenje Jovanovo nije ista stvar. Trebamo imati na umu da krštenje kojem se Isus podložio nije prozelitsko krštenje, niti se radi o crkvenom krštenju; Isus se krstio Jovanovim krštenjem pokajanja. Matej 3:14 kaže: **No Jovan ga je odvrćao govoreći: 'Ti trebaš krstiti mene, a ti k meni dolaziš?'**

Jovan je prepoznao da je Ješua Mesija Izraelov i da On ne treba pokajanja; On nije imao potrebu da se obrati Bogu. Pa zašto je On onda prolazio sve to i zašto se podložio Jovanovom krštenju, jer nikakve potrebe za pokajanjem On nije imao. Očigledno, On se nije krstio kako bi pokazao Svoje pokajanje od greha; On greha nije imao. Zašto se onda Isus podložio Jovanovom krštenju?

B. Svrha Isusovog Krštenja

Postoji šest temeljnih razloga za Isusovo krštenje. Ješua se krstio, po Njegovim sopstvenim rečima „da ispuni svu pravednost“ (Matej 3:15). Kako je osnovno značenje samog čina krštenja „identifikovati se,“ On se poistovetio sa pravednošću. Konkretno, On je na vidljiv način pokazao da će On ispuniti pravednost koju zahteva Zakon; On je taj koji će da ispuni svu pravednost koju su Starozavetni Zakon i Proroci zahtevali od Mesije.

Drugi razlog zbog kojeg se Ješua krstio bio je da se identifikuje sa propovedanjem o Kraljevstvu. Jovan nije propovedao samo o potrebi za pokajanjem – nešto sa čime nije bilo potrebno da se Isus poistovećuje – već je Jovan propovedao i o nadolazećem Kralju i Kraljevstvu.

Treći razlog zašto se Ješua krstio bio je da sav Izrael može da upozna Njega. Prilikom Svog krštenja On je javno identifikovan kao Mesija lično.

Četvrti razlog zbog kojeg je Isus sebe podložio činu krštenja bio je da se On ubroji i poistoveti sa verujućim Ostatkom kojeg je Jovan pripremao.

Peti razlog zašto se Ješua krstio bio je da se On poistoveti sa grešnicima. Ne da On bude identifikovan kao grešnik, već da se poistoveti sa grešnicima, prema II Korinćanima 5:21: **Njega, naime, koji ne upozna greha, za nas grehom učini da mi budemo pravednost Božija u njemu.**

Pavle iznova potvrđuje činjenicu da Ješua nema greha; On greha nije upoznao (On nije iskusio greh niti ga je počinio) ali (učinjen je grehom zbog nas; da bi se ispunila sva pravednost. Kako bi ispunio svu pravednost On je grehom postao. Stoga, povezujući Matej 3:15 sa II Korinćanima 5:21, On se krstio da bi se identifikovao sa grešnicima.

Šesti razlog zašto se Isus krstio nalazimo u Delima 10:38: ... **kako Isusa iz Nazareta Bog pomaza Duhom Svetim i silom, njega koji je prolazio čineći dobro i isceljujući sve kojima beše ovladao đavo; jer Bog beše s njime.**

Isus se krstio kako bi primio posebno pomazanje za Svoju službu, pomazanje Duha Svetoga. Kako je upravo kad se On krstio Duh Sveti sišao na Njega; povezujući to što se desilo na Njegovom krštenju sa Delima 10:38, jasno je da je upravo prilikom krštenja On primio Svoje posebno pomazanje od Duha Svetog za Svoju službu.

Prilikom Njegovog krštenja beležimo pojavu celokupnog Trojedinog Boga, jer Sina vidimo u Osobi Ješue kako stoji u vodi; Duh Sveti poprima vidljiv oblik; On telesno postaje vidljiv u formi goluba (Matej 3:16; Luka 3:22); dok nam treći Član Svoje prisustvo ne daje na vidljiv način, poput Sina i Duha Svetoga, već zvučno, putem glasa. U Mateju 3:17, Bog Otac progovara sa Neba i kaže: **Kad eto glasa s nebesa koji govoraše: 'Ovo je Sin moj ljubljeni, u njemu sebi ugodih!'**

Kod Isusovog krštenja, celokupan Trojedni Bog čini Svoje pojavljivanje. Tom prilikom Ješua je pomazan od Duha Svetoga za Svoju misiju, a glasom je identifikovan kao Mesija od Boga Oca.

Tri puta za vreme Isusove službe Bog Otac progovorio je glasom sa neba. Prvi put prilikom krštenja, drugi put prilikom Isusovog preobraženja i treći put pred sam kraj Njegove službe prema Jovanu 12:28.

II. KUŠNJE ISUSOVE

Potpuno očiglednu poveznicu između Isusovog krštenja i Njegovih kušnji nikako ne bi trebalo da propustimo uočiti. Ova veza vidljiva je na dva načina.

Prvo, prilikom Isusovog krštenja, On sam je rekao da je došao da ispuni svu pravednost. Prilikom Njegove kušnje upravo je ta pravednost kušana.

Drugo, prilikom Isusovog krštenja sam Bog Otac je za Njega objavio da je Sin Božiji. Na Isusovoj kušnji od Njega je traženo da to dokaže.

Od četiri evanđelja tri nam govore o kušnjama: Matej, Marko i Luka. Sva tri pisca evanđelja jasno ističu da su kušnje Isusove bile deo Božijeg plana. Prema Marku 1:12: **I odmah ga Duh izvede u pustinju.**

Matej 4:1 kaže: **Tada Duh odvede Isusa u pustinju da ga đavao iskušava.**

Luka 4:1-2a: **A Isus se, pun Duha Svetoga, vrati s Jordana. I Duh ga je vodio u pustinju, gde ga je četrdeset dana iskušavao đavo.**

Kušnje Isusove su bile deo Božanskog plana. Sva tri pisca evanđelja koja pominju kušnje ujedno pominju i prisustvo, delovanje i vodstvo Duha Svetoga. Duh Sveti je itekako bio uključen u to da odvede Sina na mesto gde će On uistinu biti iskušan.

Marko 1:12-13 kaže nam određene činjenice u vezi sa Isusovim kušnjama. Prvo, Duh ga je izveo u pustinju. Drugo, On je tamo postio četrdeset dana. Treće, tokom tih četrdeset dana On je bio kušan od Sotone. Četvrto, bio je i među divljim zverima. I anđeli su mu služili. To je sve što nam Marko kaže, dok nam u vezi sa samim kušnjama ne daje baš nikakve podatke. Detalje o svakoj kušnji donose nam Matej i Luka.

A. Božija svrha i cilj kušnji

Zbog čega su se dogodile ove kušnje? Prvo, glavni cilj je bilo dokazati da Ješua nije sposoban počinuti greh. Dakle, ne samo pokazati da je On sposoban da ne počini greh, već snažnije od toga, pokazati da On nije sposoban da počini greh.

Drugo, Božiji cilj je bio pokazati bezgrešnost Mesije. Sve što se dešavalo je bilo deo Božijeg plana. Duh Sveti je taj koji je odveo Isusa u pustinju i vodio ga u post dug četrdeset dana, što je svakako oslabilo Njegovu fizičku snagu i dovelo ga u stanje da bude otvoreniji na satanske sugestije.

B. Satanski cilj u kušnjama

S druge strane satanski cilj u ovim kušnjama je bio trostruk. Prvo, primarni cilj Satane bio je da učini da Mesija sagraši.

Drugo, Satana je želeo da zadrži Mesiju što dalje od krsta tako što mu je ponudio prečicu ka Njegovom Mesijanskom cilju. Iako je Satana želeo da Mesija bude ubijen, nije želeo da Mesija umre u pravo vreme – na Pashu, niti na pravi način – razapet na krstu. To je razlog zašto je tokom života i službe Isusove bilo više pokušaja da bude ubijen pre vremena; što znači pre Pashe, ili na pogrešan način, mačem ili kamenovanjem. Da je Mesija umro u bilo koje drugo vreme, a ne za Jevrejsku Pashu; na bilo koji drugi način, a ne razapinjanjem na krst; ne bi bilo okajanja za greh. Zato je Satana pokušao sve šta je mogao da Isusa zadrži što dalje od krsta, čak do tačke da mu ponudi prečicu ka Njegovu Mesijanskom cilju, šta bi značilo da je krst zaobiđen.

Treće, zbog istog razloga i svrhe Satana je pokušao da postigne legitimni cilj putem nelegitimnih sredstava. Uistinu, Božija volja za Sina Božijeg jeste da On vlada svim kraljevstvima ovoga sveta, ali sredstva za postizanje tog autoriteta moraju da budu u skladu sa Božijom voljom i posredstvom krsta. Satana je ponudio Ješui način da postigne legitimni cilj posredstvom nelegitimnih sredstava.

To je ono što je Satana hteo da postigne: da Mesija sagraši; da ga zadrži dalje od krsta; i da Mesija postigne legitimne ciljeve putem nelegitimnih sredstava. Božiji cilj je, međutim, bio da pokaže i dokaže bezgrešnost Mesije.

C. Isusova Predstavnička uloga

Treće, u navedenim kušnjama Isus je imao predstavničku ulogu, odnosno bio je predstavnik u odnosu na dve grupe ljudi.

1. U odnosu na Izrael

Pre svega Isusova predstavnička uloga je u odnosu na Izrael, na jevrejski narod. Ovo je vidljivo na pet načina. Prvo, u korišćenju izraza sin Božiji. U Izlasku 4:22-23, kao i u Osiji 11:1, Izrael je kao nacija nazvan sin Božiji. U Mateju 2:15 i 4:3 i 6, Ješua je takođe nazvan Sin Božiji. Dakle, dok je Izrael sin Božiji nacionalno, Ješua je jedinstveni Sin Božiji individualno.

Drugi način na koji je vidljiv ovaj odnos između Isusa i Izraela u kušnjama kojima se bavimo jeste da se kušanje obojice događalo u pustinji. Prva Korinćanima 10:1-13, kaže nam da pustinja nije bila samo mesto kuda je Izrael trebao da prođe od Sinaja do Izraela; već je pustinja bila i mesto gde je Gospod kušao lojalnost i vernost Izraela. Dakle, i kada govorimo o Isusu, nije slučajno da su se kušnje dogodile u pustinji. Marko 1:13 kaže nam da je Isus proveo u pustinji četrdeset dana. Matej 4:1 kaže da ga je Duh odveo u pustinju, a istu stvar nam naglašava i Luka 4:1. On je odveden u pustinju baš kao što je i Izrael odveden u pustinju; i razlog je isti; da bude kušan.

Treća stvar u vezi sa Isusovom predstavničkom ulogom u odnosu na Izrael vidljiva je u izrazu „četrdeset.“ Za Izrael je to bilo četrdeset godina u pustinji, a za Isusa, to je bilo četrdeset dana u pustinji. Nije slučajna upotreba ove figure četrdeset, već je to itekako značajan faktor.

Četvrti način na koji je ilustrovan ovaj odnos između Isusa i Izraela jeste kroz prisustvo Duha. Sva tri izveštaja iz evanđelja jasno nam govore da je Duh bio uključen u Njegovo odvođenje u pustinju i da je u pustinji bio sa Njim (Marko 1:12; Matej 4:1). Luka 4:1 pominje dva puta Duha Svetoga kada govori o ovome. Duh Sveti je bio prisutan i sa Izraelom u pustinji prema Isaiji 63:7-19, gde nam Isaija nakoliko puta napominje da je Duh Sveti bio sa Izraelom u pustinji.

Peti način kroz koji vidimo oslikan ovaj odnos između Sina Božijeg i Izraela jeste u kušnjama u kojima se Isus opire Satani tako šta koristi Pisma; sva tri odlomka koja Isus citira nalaze se u knjizi Ponovljeni zakon. Ponovljeni zakon je knjiga saveza, ugovor sklopljen između Boga i Izraela. Sam naziv Ponovljeni zakon znači i ukazuje na 'zakon dat po drugi put' i zove se tako jer se čini kao da samo ponavlja mnoštvo zakona koje već nalazimo i pre u Izlasku, Levitskom Zakonu i u Brojevima. Međutim, svrha Ponovljenog zakona nije da samo ponavlja te zakone, već da sve njih zajedno stavi u kontekst i format drevnog ugovora ili saveza. Nije slučajno da Isus citira iz knjige Ponovljeni zakon, jer je ta knjiga Božiji ugovor i Božiji savez sa Izraelom.

Na ovih pet načina Isus ima predstavničku ulogu ili predstavnički karakter u odnosu i u korist Izraela. Poenta je sledeća; tamo gde je Izrael, nacionalni sin Božiji pao i doživeo neuspeh, tamo je Isus, jedinstveni, večni, individualni Sin Božiji uspeo

za dobrobit Izraela. On je postao zamena za Izrael, ne samo u ovim kušnjama, već i kao konačna zamena; zamenska žrtva za greh.

2. U odnosu na sve ljude

Drugu predstavničku ulogu Isus je odradio kao predstavnički karakter za sve ljude. Jevrejima 4:15 nas uči da je Ješua bio: ... **nego poput nas iskušavana u svemu, a ipak bez greha.**

Na koji je to tačno način Isus bio iskušavan u svemu poput nas jako često se, nažalost, pogrešno razume. Ljudi znaju primetiti kako nije moguće da je On bio kušan na svaki način kao što smo mi kušani. Na primer, sagledajmo kušnju da se počini preljuba. Samo oženjen čovek može biti kušan da počini preljubu. Kako Isus nikada nije bio oženjen kako je On mogao biti kušan da počini preljubu?

Kada pisac Poslanice Jevrejima u 4:15 kaže da je Isus **poput nas iskušavan u svemu**, taj izraz 'u svemu' ne znači da je Isus pretrpeo svaku vrstu kušnje koju mi proživimo, jednako kao što ne znači da mi možemo proći kušnje koje je On proživeo.

Na primer, nikada u životu ja nisam bio iskušavan da pretvorim kamenje u hleb. Nikada time nisam bio kušan zato što me Satana neće kušati sa stvarima za koje sam ja u potpunosti nesposoban da ih učinim. Kroz takvu kušnju bih ja prošao sa odličnim uspehom. Jednog dana bih mogao da svedočim; Čujte, jednom sam prošao kroz vrt sa mnogo kamenja i odolio sam kušnji da to kamenje tamo pretvorim u hlebove. Kakav sam samo ja pobednik! Sumnjam da bi bilo ko bio impresioniran takvim svedočanstvom. Svako bi znao da nije teško doleteti iskušenju da kamenje pretvorim u hlebove, jer ja ni na koji način nisam sposoban da to uradim. Lako je doleteti takvim kušnjama.

Ali, za Isusa, kušnja da pretvori hlebove u kamenje bila je itekako stvarna iz barem dva razloga. Prvo, ta kušnja je došla nakon četrdeset dana posta, tokom kojih On nije jeo ništa i bio je ekstremno gladan. Drugo, On je posedovao moć da kamenje pretvori u hlebove i da se najede od tih hlebova. Sa druge strane, On nikada, ali baš nikada nije bio u kušnji da ceo dan provede gubeći vreme u gledanju zabavnog programa na televiziji; On nikada nije bio u takvoj kušnji. Još jednom dakle, kada pisac Poslanice Jevrejima kaže da je On u svemu bio kušan baš poput nas, to ne znači da je On bio kušan u svakoj vrsti kušnje koju mi prolazimo, niti to znači da smo mi kušani u vrstama kušnji koje je On prolazio.

Pa što onda Jevrejima 4:15 znači kada kaže 'u svemu'? Taj izraz u svemu jednostavno označava „područja.“ On je pretrpeo kušnje u svakom području života u kojima i mi trpimo kušnje: požuda tela, požuda očiju i oholost života (I Jovanova 2:16). Svaka kušnja u životu ulazi u jednu od ove tri kategorije. Nama se događaju kušnje u svim ovim kategorijama i Isus je bio kušan u svim ovim kategorijama.

Na primer, kušnja da promeni kamenje u hlebove došla je posle četrdeset dana posta. Tokom tih četrdeset dana nije jeo i bio je iznimno gladan. Njegovo telo žudelo je da se nasiti zbog tako ekstremne gladi. Uistinu, Božija volja za glad tela jeste da se telo nasiti, ali nije bila Božija volja za Isusa da On koriti Svoju Božansku moć

da se nahrani. Umesto toga, nahranio se prirodnim putem, na uobičajen način. Dakle, prva kušnja bila je kušnja u području požude tela.

U drugoj kušnji postavljen je na vrh Hrama i rečeno mu je da dokaže da je Sin Božiji tako što će se baciti odatle. Ukoliko se baci, Psalam 91:11-12 trebalo bi trenutno da stupi na snagu; anđeli bi trebalo da žurno pohitaju da ga spase jer On nikako nije smeo da umre pre vremena koje mu je određeno. Anđeli bi ga nežno spustili sa vrha Hrama sa kojeg bi On skočio. Nadalje, kako je u Hramskoj Građevini uvek bilo mnogo ljudi, kada bi oni videli Isusa kako skače i kako lagano biva prizemljen svi bi znali da su videli čudo i proglasili bi Njega Sinom Božijim. Ova kušnja je trebala da ga kuša da dokaže da On uistinu jeste Sin Božiji. Ova kušnja je bila u području oholosti života.

Treća kušnja dogodila se kada su mu pokazana sva kraljevstva ovoga sveta. Mogao je da vidi sva kraljevstva nad kojima je tako lako mogao da zavlada zaobilazeći krst. Satana, koji je princ kraljevstava ovoga sveta imao je sva ovlaštenja da mu ponudi ovo. Govoreći Ješui, Satana je rekao da će mu badava predati sav taj autoritet ukoliko se On – Isus - pokloni njemu – Satani. Velika prednost ove ponude jeste da na tom putu ka ostvarenju cilja nema krsta, a ipak bi bio ostvaren Mesijanski cilj kraljevanja nad svetom. Ješua je Svojim očima gledao moć i bogatstva koja bi pripala Njemu; ovo je bila kušnja u području požude očiju.

Još jednom, kada Jevreji 4:15 kažu da je Isus bio kušan u svemu poput nas, ali bez greha, misli se na to da je Isus bio kušan u sva tri područja kušnje koja su nam navedena u I Jovanovoj 2:16.

D. Zaključak

Iz ovih triju kušnji može se zaključiti sledeće.

Kušnja da se kamenje pretvori u hlebove bila je kušnja povezana sa Božijom voljom. Ješua je morao da donese odluku; iako je znao da Božija volja jeste da On utaži Svoju glad, je li Božija volja da On to napravi na taj način, koristeći Svoju Božansku moć? Odgovor je „ne.“ Kušnja u kojoj su Isusu pokazana sva kraljevstva ovog sveta bio je test Njegove podložnosti. Da li će On dosledno podlagati Sebe Bogu Ocu, ili će ovom prilikom, On Sebe podložiti autoritetu Satane kako bi primio autoritet nad kraljevstvima ovoga sveta i na taj način zaobišao patnje na krstu? Bio je to test Isusove podložnosti, jer iako Božija volja jeste da On vlada nad kraljevstvima ovoga sveta, to svakako nije bio način na koji je Gopod hteo da On postigne taj Mesijanski cilj.

Kušnja na vrhu Hrama bio je test za odnos Isusove zavisnosti o Bogu. Postoji ispravan način da se bude zavisn o Bogu i postoji pogrešan način da se bude zavisn o Bogu. Pogrešan način zavisnosti o Bogu je kada kušamo Boga da vidimo hoće li On ispuniti Svoja obećanja.

Uistinu, da je Ješua u Svojoj volji i bez Očeve volje skočio sa vrha Hrama, On bi kušao Očevo obećanje za Njega. Niko nikada ne sme da kuša ispunjenje Božijih obećanja.

Osoba jednostavno treba da veruje i da se pouzda da će Gospod ispuniti Svoja obećanja u Svoje vreme. Iako Božija volja jeste bila da Isus bude objavljen svima kao Sin Božiji, ovo nije bio način na koji je Bog to hteo da postigne.

E. Ispravan način da se odupremo kušnji

Poslednja stvar u vezi sa ovim kušnjama je sledeća: kada se Isus odupro kušnjama, On nije korio Satanu, niti ga je vređao, niti je Isus svezao Satanu. Uvek se odupro Satani koristeći Pisma kao sredstvo: jednostavno je navodio odgovarajući odlomak iz Pisma. Čak i kada je Satana pogrešno citirao i pogrešno upotrebljavao Pisma; Isus je, ispravno upotrebljavajući Pisma bio osposobljen da se odupre Satani. Ovo je način i na koji bi smo se mi, takođe, trebali odupreti Satani.

Napomena prevodioca: Za prevod ovog MBS-a prevodio sam Biblijske tekstove iz Engleske verzije NASV - prevoda koja je korištena u ovoj studiji. Pri tome mi je od velike pomoći bila Varaždinska Biblija – izdanje Hrvatskog Biblijskog Nakladnika, 2012.

Koristio sam i Savremeni Srpski Prevod u izdanju Hrišćanskog evangelizacionog centra iz Bačkog Petrovca, kao i prevod Daničić – Karadžić kako bi što vernije tekst prilagodio duhu Srpskog jezika.

Prevod: Branko Gotovac 2024.